

کمیود ارز یا رشد صادرات؟

از یک سو دولت می‌گوید که میزان قابل توجهی نفت فروخته و صادرات کشور رشد داشته است اما از سوی دیگر ارزی ندارد که در اختیار واردکننده قانونی شناسنامه‌دار قرار دهد. علیرضا منافی، رئیس هیئت‌مدیره مجمع عالی واردات کشور در گفت‌وگو با خبرنگار اینلنا در تشریح آنچه در ماه‌های اخیر به کندی عملیات ثبت سفارش و تأمین مواد اولیه کارخانجات انجامیده است، توضیح داد: اگر کندی ثبت سفارش‌ها برای واردات مواد اولیه کارخانجات چنانچه شایع‌شده به دلیل نبود ارز در کشور باشد، پس قاچاق هم نباید صورت بگیرد. در حالی که این امر برقرار است و نشان می‌دهد ارز در کشور وجود دارد، البته منظور من این نیست که از فراوانی ارز برخوردار هستیم اما به باور من اشکالی که وجود دارد در مقدار ارز موجود در کشور نیست بلکه در چگونگی تخصیص و مدیریت آن است.

تراکش‌ها به معنای سوددهی نیست

صنوفی وجود دارند که تمامی پولی که در تراکش‌ها به کارت بانکی آنها واریز می‌شود، سود و درآمد برایشان محسوب نمی‌شود، ممالک و صنف نمایشگاه‌داران و تعمیرکاران خودرو که البته از این قبیل اصناف کم نداریم. محمد فرجی، نایب‌رئیس اتاق اصناف تهران در گفت‌وگو با اینلنا در رابطه با افزایش پایه‌های مالیاتی اظهار داشت: مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر تراکش، مالیات بر درآمد و یا عناوین دیگری که هر روز به آنها اضافه می‌شود باعث ناراضی‌انگیزی اصناف شده است. او تأکید کرد: ما در صدد حل این ناراضی‌ها هستیم و تاکنون جلسات متعددی با سازمان امور مالیاتی برگزار شده است که در این جلسات دو موضوع مهم را هم پیگیری کرده‌ایم و خوشبختانه برای دو صنف موفق شده‌ایم تا حرف‌مان را به گوش مسئولان مالیاتی برسانیم.

۵ میلیارد تن ذخایر سنگ آهن

اعداد رسمی با واقعیت‌ها همخوانی ندارند اما باید گفت که ذخیره سنگ آهن در کشور بیش از ۵ میلیارد تن است که با پیشرفت تکنولوژی، استخراج و پیشرفت صنایع معدنی می‌توان به‌عنوان ذخایر قابل استفاده در نظر گرفت. مهرداد اکبریان، رئیس انجمن سنگ آهن ایران در گفت‌وگو با اینلنا، با بیان اینکه نمی‌توانیم به‌طور دقیق بگوییم ذخایر سنگ آهن کشور به چه میزانی است، اظهار داشت: متأسفانه اعداد رسمی با واقعیت‌ها همخوانی ندارد و این اعداد مربوط به سال‌های قبل و با مطالعات نیازمند مطالعات دقیق و عمیق‌تری در این بخش هستیم، البته این ارقام می‌تواند بالاتر هم باشد. او با اعلام اینکه براساس شواهد، بضاعت ذخایر از این میزان بیشتر است، اضافه کرد: براساس آخرین آمار به‌دست‌آمده، آخرین میزان ۳/۲ میلیارد تن بود اما براساس برآوردهای جدید این میزان به ۵ میلیارد تن (ذخیره احتمالی) رسیده است.

تومان اعلام کنند که به نام «دلار جهانیگری» معروف شد. در سه سال پایانی دولت روحانی همتی رئیس بانک مرکزی بود که در نهایت به اختلاف بین او و رئیس‌جمهور منجر شد، همتی عنوان کرد که روحانی او را از ریاست بانک مرکزی عزل کرده اما محمود واعظی، رئیس دفتر روحانی این موضوع را تکذیب کرده بود.

اما یکی از نقاط قوت تیم اقتصادی دولت حسن روحانی، علی طیب‌نیا، وزیر اقتصاد او بود که با رای قاطع ۲۷۴ رای از ۲۸۴ رای نمایندگان مجلس به وزارت رسید. مرکز آمار ایران اعلام کرده بود که تورم در دوره‌ای که او به وزارت رسید نرخ تورم ۱۲ ماهه منتهی به مردادماه ۳۵ درصد بود اما طیب‌نیا پیش‌بینی کرد که تا یک سال بعد آن را به ۱۵ درصد خواهد رساند.

او سیاست‌های انقباضی پولی و مالی را در دستور کار خود قرار داد و با کنترل نرخ بهره و انتشار اوراق قرضه دولتی با نرخ بهره بالا توانست تورم را کنترل کند و در نهایت در سال ۱۳۹۴ تورم را به ۱۱ درصد رساند. طیب‌نیا هر چند سه بار از مجلس کارت زرد گرفت اما تا پایان دولت اول حسن روحانی باقی ماند و در دولت دوم جای خود را به مسعود کرباسیان داد، او یک سال بعد توسط مجلس استیضاح و برکنار شد و جای خود را به فرهاد دژپسند داد و او این وزارتخانه را در دوران پسایر جام اداره کرد. محمدباقر نوبخت در تمام ۸ سال دولت حسن روحانی ریاست سازمان برنامه و بودجه و در مقطعی چند سال سخنگوی دولت نیز بود.

روحانی اقتصاد تحریم‌زده را با نرخ رشد ۰/۳ - درصد تحویل گرفت. او در دولت اول خود توانست رشد بیش از ۱۲ درصد در اقتصاد را نیز به دست آورد اما در دولت دوم با شدت گرفتن تحریم‌ها و شیوع کرونا رشد اقتصاد افت کرد و اما او توانست دولت را با نرخ رشد اقتصادی ۶/۷ درصدی تحویل دولت بعد دهد. نرخ تورم نیز که در ابتدای کار روحانی ۳۴/۷ درصد بود در دولت اول تک‌رقمی شد و دو سال روی عدد ۹ درصد ماند. اما در دولت دوم به دلیل همان شرایط ذکر شده تورم افزایش یافت و نهایتاً با تورم ۴۶/۲ درصد به دولت بعد سپرده شد.

دولت ابراهیم رئیسی / ۱۴۰۳-۱۴۰۰

علی صالح‌آبادی و محمدرضا فرزین، رؤسای بانک مرکزی

احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد

حمید عبدالمملکی و صولت مرتضوی، وزرای تعاون، کار و رفاه اجتماعی

جواد ساداتی نژاد و محمدعلی نیکبخت، وزرای

جهادکشاورزی

رضا فاطمی‌امین و عباس علی‌آبادی، وزرای صنعت

جواد اوچی، وزیر نفت

علی‌اکبر محرابیان، وزیر نیرو

ابراهیم رئیسی دولت را در دوران تحریم‌های جدید آمریکا و با وعده تک‌رقمی کردن تورم و به صف کردن کارشناسان اقتصادی برای بهبود اوضاع آغاز کرد. بانک مرکزی را در سال اول دولت خود به علی صالح‌آبادی سپرد که دانش‌آموخته دانشگاه امام صادق و دانشگاه تهران بود و سابقه ریاست بر سازمان بورس و اوراق بهادار در کارنامه داشت. او در حالی در دی‌ماه ۱۴۰۱ استعفا داد که قیمت دلار به ۴۲ هزار تومان رسیده بود و برای کنترل آن از سیاست ایجاد بازار توافقی ارز استفاده می‌کرد. بعد از او محمدرضا فرزین به ریاست بانک مرکزی رسید که پیشتر با ابراهیم رئیسی در سازمان اقتصادی رضوی وایسته به آستان قدس رضوی همکاری کرده بود و سابقه حضور در شورای پول و اعتبار را به‌عنوان نماینده رئیس‌جمهور داشت.

او در دولت محمود احمدی‌نژاد دبیر ستاد هدفمندسازی یارانه‌ها بود. در دوره او شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا اختیارات رئیس بانک مرکزی را افزایش داد و فرزین تلاش کرد تا سیاست چندترخی بدون قیمت ارز را پیش ببرد و نرخ دلار دولتی ۲۸۵۰۰ تومانی را رونمایی کرد اما نتوانست مقابل افزایش نرخ بازار ارز را بگیرد. او همچنین در بانک مرکزی اولین حراج سکه را اجرایی کرد که ناموفق بود.

مرحوم رئیسی همچنین برای وزارت امور اقتصادی و دارایی احسان خاندوزی را در نظر گرفت که گفته می‌شود به افکار اقتصادی سعید جلیلی بسیار نزدیک است، مخالفت او با تصویب FATF گواه همین موضوع است.

او معتقد است بحث FATF یک موضوع کم‌اهمیت در اقتصاد کشور و آدرس غلطی است که برخی بر آن اصرار دارند. او سیاست تخصیص ارز بر مبنای دلار ۴۲۰۰ تومانی را نیز فسادآلود خوانده بود که باید کنار گذاشته شود. خاندوزی از طرفداران اقتصاد مقاومتی است.

مرحوم رئیسی همچنین برای سازمان برنامه و بودجه از مسعود میرکاظمی استفاده می‌کرد که فروردین سال گذشته او را برکنار و داود منظور را جایگزین میرکاظمی کرد.

رئیسی که دولت را با نرخ رشد اقتصاد ۶/۷ درصد تحویل گرفته بود با همه رشدهای درآمد نفتی نتوانست بهبود قابل توجهی ایجاد کند. آخرین نرخ رشد اعلامی توسط مرکز آمار در دولت مرحوم رئیسی ۵/۷ درصد مربوط به سال ۱۴۰۲ است.

نرخ تورم نیز در دولت او با وجود وعده تک‌رقمی شدن تغییر چشمگیری نداشت و حتی رکورد تورم دولت هاشمی رفسنجانی را نیز شکست. درحالی‌که دولت سیزدهم کار خود را با تورم ۴۶/۲ درصد شروع کرده بود در اردیبهشت ۱۴۰۳ تورم را به ۳۷ درصد رساند.

طهماسب مظاهری رفت که در دولت قبل دبیر ستاد اقتصادی دولت بود. مظاهری در سال ۱۳۸۰ از دولت رفت و سیدصدفدر حسینی که وزیر کار دولت خاتمی بود جایگزین او شد. محمدعلی نجفی، محمد ستاری‌فر و حمیدرضا برادران شرکا رؤسای سازمان برنامه و بودجه در دولت خاتمی بودند.

در زمان خاتمی ثبات اقتصادی مستمری وجود داشت. در دولت خاتمی که با نرخ رشد ۰/۸ درصد اقتصاد شروع شده بود نرخ رشدهای ۸ و ۵ درصد در چند سال متوالی تکرار شد. خاتمی دولت را با نرخ رشد اقتصاد ۵/۱ درصد تحویل داد. در دو دولت خاتمی نرخ تورم نیز تا حد زیادی کنترل شده بود. او دولت را با تورم ۱۷/۳ درصد شروع کرد و با تورم ۱۰/۴ درصد تحویل داد.

دولت احمدی نژاد / ۱۳۹۲-۱۳۸۴

ابراهیم شبیبانی، طهماسب مظاهری و محمود بهمنی، رؤسای بانک مرکزی

داوود دانش‌جعفری، شمس‌الدین حسینی، وزرای اقتصاد

مسعود میرکاظمی و مهدی غضنفری، وزرای بازرگانی

محمد رضا اسکندری و صادق خلیلیان، وزرای جهادکشاورزی

علیرضا طهماسبی و علی‌اکبر محرابیان، وزرای صنایع و معادن

محمد جهرمی و عبدالرضا شیخ‌الاسلامی، وزرای کار

محمد سعیدی‌کیا و علی نیکزاد، وزرای راه و شهرسازی

کاظم وزیری‌هامانه و غلامحسین نودری، مسعود میرکاظمی

ورستم قاسمی، وزرای نفت

پرویز فتاح و مجید نامجو، وزرای نیرو

محمود احمدی‌نژاد در حالی دولت را به دست گرفت که فضای اقتصادی کشور متعادل بود و شاید به همین خاطر دلیلی برای تغییر رئیس بانک مرکزی ندید و ابراهیم شبیبانی را ابقا کرد اما در سال ۱۳۸۶ او را برکنار و طهماسب مظاهری وزیر امور اقتصادی دولت خاتمی را به ساختمان بانک مرکزی فرستاد، هر چند او نیز یک‌سال بیشتر دوام نیاورد و جای خود را به محمود بهمنی داد.

احمدی‌نژاد اما با استعفا از وزیر اقتصاد خود مواجه شد، او در سال ۱۳۸۴ به سراغ داوود دانش‌جعفری رفت اما او سه سال بعد استعفا داد و احمدی‌نژاد شمس‌الدین حسینی را جایگزین او کرد که تا پایان دولت دوم احمدی‌نژاد در این سمت ماند.

احمدی‌نژاد در سال اول دولت خود از فرهاد رهبر به‌عنوان رئیس سازمان برنامه و بودجه استفاده کرد و تا سال ۱۳۸۶ امیرمنصور برقی را به این سمت گمارد و در نهایت این سازمان را منحل کرد. احمدی‌نژاد دولت را با شرایط مطلوبی در دو شاخص رشد اقتصاد و تورم تحویل گرفت. در زمان آغاز به کار او نرخ رشد اقتصاد ۵/۱ درصد و تورم ۱۰/۴ درصد بود.

او شوک‌فراترین دوره درآمدهای نفتی را در اختیار داشت و در دولت او بیش از ۷۰۰ میلیارد دلار ارز نفتی به کشور آمد اما این ارزها نتوانست نمودی در اقتصاد داشته باشد. در اوایل دولت احمدی‌نژاد که تحریم‌ها نیز آغاز شده بود رشد اقتصاد به ۳/۳ - درصد و تورم به ۳۴/۷ درصد رسیده بود.

دولت حسن روحانی / ۱۴۰۰-۱۳۹۲

ولی‌الله سیف و عبدالناصر همتی، رؤسای بانک مرکزی

علی طیب‌نیا، مسعود کرباسیان و فرهاد دژپسند، وزرای

اقتصاد

علی ربیعی و محمد شریعتمداری، وزرای کار

محمود حجتی و کاظم خاوازی، وزرای جهادکشاورزی

عباس آخوندی و محمد اسلامی، وزرای راه

محمد رضا نعمت‌زاده و رضا رحمانی و علیرضا رزم‌حسینی،

وزرای صنعت، معدن و تجارت

بیژن زنگنه، وزیر نفت

حمید چیتچیان و رضا اردکانیان، وزرای نیرو

روحانی در حالی دولت را در دست گرفت که اقتصاد کشور با تحریم‌های بین‌المللی مواجه بود و همین باعث شد تا تیم اقتصادی قوی را در نظر بگیرد. او اسحاق جهانگیری که سابقه وزارت صنایع و معادن در دولت خاتمی را داشت به‌عنوان معاون اول خود برگزید و تمرکز خود را بر حل معضلت تحریم‌ها و رسیدن به برجام گذاشت. روحانی همچنین ولی‌الله سیف را بر مسند ریاست بانک مرکزی گذاشت، هر چند به دلیل نداشتن تحصیلات تخصصی در زمینه اقتصاد بارها مورد انتقاد قرار گرفت اما روحانی او را تا سال ۱۳۹۷ نگه داشت و در نهایت عبدالناصر همتی را جایگزین سیف کرد.

سیف در ابتدای حضور خود در بانک مرکزی نام ۵۰۰ بدهکار عمده شبکه بانکی را به قوه قضائیه داد و گامی برای شفاف‌سازی برداشت. بعد از خروج آمریکا از برجام در سال ۱۳۹۷ تیم اقتصادی دولت روحانی و ولی‌الله سیف تصمیم گرفتند قیمت دلار را ۴۲۰۰

خامنه‌ای، مجید قاسمی به‌عنوان رئیس بانک مرکزی برگزیده شد. در دولت سوم همچنان حسین نمازی، وزیر امور اقتصادی و دارایی ماند اما میرحسین موسوی نخست‌وزیر وقت، این وزارتخانه را به دست محمدجواد ایزوتی سپرد و البته انتقادات زیادی را نیز برانگیخت.

چندترخی شدن ارز با ارقام عجیب ۶ تومانی تا ۱۰۰ تومان، ممنوعیت واردات باعث سقوط ارز شد و تعطیلی کارخانه‌ها کشور را وارد بازار سیاه کرد. در سال ۱۳۶۰ نرخ رشد اقتصاد به منفی ۲۳/۲ - درصد رسیده بود اما با آغاز به کار دولت نرخ رشد افزایش یافت و در سال ۱۳۶۱ رشد ۲۲/۸ درصدی به دست آمد. این بیشترین نرخ رشد بعد از انقلاب تاکنون است. رشد اقتصاد در هنگام تحویل دولت نیز به ۵/۹ درصد رسیده بود. تورم ۲۲/۸ درصدی در سال ۱۳۶۰ نیز به ۱۷/۴ درصد در سال ۱۳۶۸ کاهش یافت.

اکبر هاشمی رفسنجانی / ۱۳۷۶-۱۳۶۸

محمدحسین عادل، محسن نوربخش، رؤسای بانک مرکزی

محسن نوربخش و مرتضی محمدخان، وزرای اقتصاد

عبدالحسن وهاجی و یحیی آل اسحاق، وزرای بازرگانی

غلامرضا فرورزش، وزیر جهادکشاورزی

محمد رضا نعمت‌زاده، وزیر صنایع

سراج‌الدین کازرونی و عباس آخوندی، وزرای مسکن و

شهرسازی

حسین محلوجی، وزیر معادن و فلزات

غلامرضا آقا‌زاده، وزیر نفت

بیژن زنگنه، وزیر نیرو

پایان جنگ و آغاز سیاست‌های اقتصادی دولت مرحوم هاشمی‌رفسنجانی، رنگ و شکل کشور را تغییر داد او در دولت اول خود محمدحسین عادل که اقتصاد خوانده بود را به ریاست بانک مرکزی گمارد.

مرحوم هاشمی اما این‌بار محسن نوربخش را به‌عنوان وزیر امور اقتصادی و دارایی برگزید تا به‌عنوان یک تکنوکرات سیاست‌های پولی و ارزی خود را ادامه دهد هر چند در دولت دوم هاشمی او نیز جای خود را به مرتضی محمدخان داد و نوربخش در سال ۱۳۷۳ به بانک مرکزی بازگشت. مرحوم نوربخش که در دولت میرحسین موسوی مشی اقتصاد دولتی را پیش گرفته بود، در دولت هاشمی‌رفسنجانی به طراح سیاست تعدیل اقتصادی تبدیل شد و حامی سیاست‌های آزادسازی اقتصادی گردید.

مرحوم مرتضی محمدخان نیز در سمت وزارت امور اقتصادی و دارایی در دولت دوم مرحوم هاشمی به سمت سیاست اقتصادی مرحومیت‌زدایی رفت و کتاب «فقرزدایی در دولت هاشمی‌رفسنجانی» را نوشت.

او معتقد بود رویکرد حمایت‌گرایی دولت در مقابل فقرا لازم است اما دولت‌ها فقط به‌خاطر اینکه کاری کرده باشند، نگاه ساده‌انگارانه‌ای به مسائل فقر دارند.

مرحوم هاشمی‌رفسنجانی در دولت اول خود مسعود روغنی‌نجانلی و در دو سال آخر دولت دوم خود حمید میرزاده را رئیس سازمان برنامه و بودجه کرد.

هاشمی‌رفسنجانی اقتصاد را با رشد ۵/۹ درصد تحویل گرفت. هر چند در دوره او رشد ۱۲ و ۱۴ درصد اقتصاد هم اتفاق افتاد اما او اقتصاد را با نرخ رشد ۰/۸ درصد تحویل خاتمی داد.

او با تورم ۱۷ درصد شروع کرد و با تورم ۱۷ درصد کار را پایان داد. اما در دوره او تورم بالای ۴۹/۴ درصد نیز ثبت شد.

دولت سیدمحمد خاتمی / ۱۳۸۴-۱۳۷۶

محسن نوربخش و ابراهیم شبیبانی، رؤسای بانک مرکزی

حسین نمازی و طهماسب مظاهری، وزرای اقتصاد

محمد شریعتمداری، وزیر بازرگانی

عیسی کلانتری و محمود حجتی، وزرای کشاورزی

اسحاق جهانگیری، وزیر صنایع و معادن

حسین کمالی، صدفر حسینی و ناصر خالقی، وزرای کار

علی عبدالعلی‌زاده، وزیر مسکن و شهرسازی

بیژن زنگنه، وزیر نفت

حبیب‌الله بیطرف، وزیر نیرو

خاتمی در دولت اول خود شعار اقتصادی نداد و بر توسعه سیاسی تأکید داشت و ترجیح داد سیاست‌های بانک مرکزی که از دولت مرحوم هاشمی مانده بود را ادامه دهد به همین سبب محسن نوربخش را ابقا کرد او تا دو سال دوم کابینه دوم محمد خاتمی در این سمت باقی ماند و مرگ نوربخش پایانی بر سیاست‌های اقتصادی او در بانک مرکزی شد. خاتمی ابراهیم شبیبانی را جایگزین مرحوم نوربخش کرد که او تا دو سال اول دولت محمود احمدی‌نژاد نیز در این مقام ماندگار بود. خاتمی در دولت اول خود حسین نمازی را به‌عنوان وزیر امور اقتصادی و دارایی برگزید اما در دولت دوم به سراغ